

Miejsce na naklejkę z kodem szkoły

EGZAMIN MATURALNY Z CHEMII

Arkusz próbny POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 150 minut

Arkusz Nr 6

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera wszystkie strony (zadania 1–30). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. W rozwiązaniach zadań rachunkowych przedstaw tok rozumowania prowadzący do ostatecznego wyniku oraz pamiętaj o jednostkach.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Możesz korzystać z karty wybranych tablic chemicznych, linijki oraz kalkulatora.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
60 punktów

Wypełnia zdający
przed rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Zadanie 1. (2 pkt)

Szarozielony wodorotlenek chromu(III) reaguje zarówno z roztworem wodorotlenku sodu, dając heksahydroksochromian(III) sodu, jak i z roztworem kwasu solnego.

A. Określ charakter chemiczny wodorotlenku chromu(III).

.....

B. Napisz w formie jonowej skróconej równanie reakcji wodorotlenku chromu(III) z wodorotlenkiem sodu.

.....

Zadanie 2. (1 pkt)

Oceń prawdziwość poniższych zdań. Wpisz do tabeli literę P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub literę F, jeśli jest fałszywe.

Zdanie	P/F
1. Wodorki wszystkich niemetalów mają charakter silnie kwasowy, więc chętnie reagują z wodorotlenkami.	
2. Atomy metali grupy I tworzą z atomami niemetalicznych fluorowców połączenia jonowe.	
3. Amoniak jest gazem bardzo dobrze rozpuszczalnym w wodzie; jest gazem trującym, a jego pary mają charakterystyczny, ostry zapach i działają drażniaco na błony śluzowe.	

Zadanie 3. (1 pkt)

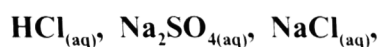
W świetle teorii Brønsteda, w roztworze możemy wskazać parę – kwas i sprzężoną z nim zasadę, a kation wodorowy w roztworze wodnym istnieje tylko w postaci jonu hydroniowego H_3O^+ .

Napisz pełne równanie pierwszego stopnia dysocjacji kwasu siarkowego(VI), potwierdzające tę teorię.

Równanie reakcji: .....

Zadanie 4. (2 pkt)

Przeprowadzano elektrolizę wodnego roztworu elektrolitu X przy użyciu elektrod platynowych. Po upływie pewnego czasu zaobserwowano wydzielanie się bezbarnych i bezwonnych gazów przy obu elektrodach. Który z wymienionych niżej roztworów poddano elektrolizie? Napisz równania reakcji zachodzących na katodzie i na anodzie.

Nazwa roztworu: .....

Reakcja katodowa: .....

Reakcja anodowa: .....

Zadanie 5. (3 pkt)

Jak długo musi trwać elektroliza nasyconego roztworu chlorku sodu, aby prąd o natężeniu 1 A spowodował wydzielenie na anodzie n moli gazowego chloru (warunki normalne)?

Rozwiązanie:

Odpowiedź:

Zadanie 6. (2 pkt)

Standardowe półogniwo wodorowe (SPW), w zależności od warunków procesu, może pełnić zarówno funkcję katody jak i anody.

Z podanej listy wybierz metal, w zestawieniu z którym SPW będzie pełnić funkcję katody, a wartość SEM tego ogniwa będzie wyższa niż 0,75 V. Napisz schemat tak zbudowanego ogniwa.

Cu, Hg, Bi, Cd, Zn

Metal: .....

Schemat ogniwa: .....

Zdanie 7. (3 pkt)

Na węgiel podziałano wodnym roztworem kwasu siarkowego(VI). W wyniku reakcji powstała woda i dwa gazy o charakterze kwasowym (reakcja 1). Jednym z nich był tlenek siarki(IV), a drugi był bezwonny i spowodował zmętnienie wody wapiennej (reakcja 2).

A. Napisz równanie reakcji numer 2.

.....

B. Napisz równanie reakcji nr 1, a współczynniki dobierz metodą bilansu elektronowego.

.....

Bilans elektronowy:

.....

.....

.....

C. Określ, jaką funkcję pełni węgiel w tej reakcji.

.....

Zadanie 8. (2 pkt)

Oblicz rozpuszczalność wodoru w wodzie w temperaturze 50°C, wiedząc, że jego nasycony wodny roztwór w tej temperaturze ma stężenie $5 \cdot 10^{-3}\%$. Wynik podaj z dokładnością do trzeciego miejsca po przecinku.

Rozwiązanie:

Odpowiedź:

Zadanie 9. (4 pkt)

Standardowa entalpia tworzenia Al_2O_3 wynosi $-1669,8 \text{ kJ/mol}$, a dla Fe_2O_3 ma ona wartość $-822,2 \text{ kJ/mol}$. Oblicz efekt cieplny reakcji redukcji tlenku żelaza(III) glinem i na tej podstawie określ typ reakcji.

Na podstawie: H. Całus, *Podstawy obliczeń chemicznych*, WNT Warszawa 1987

Rozwiązanie:

Odpowiedź:

Typ reakcji: .....

Zadanie 10. (1 pkt)

Do usuwania „kamienia” w łazience czy kuchni można zastosować kwas octowy, który powoduje łagodne „pienie się” powierzchni rozpuszczanego „kamienia”.

Zapisz jonowe skrócone równanie zachodzącej reakcji.

.....

Zadanie 11. (2 pkt)

Cząsteczka wody ma zdolność tworzenia wiązań wodorowych z innymi cząsteczkami wody.

A. Podaj dwie konsekwencje tej zdolności w odniesieniu do właściwości wody.

1 .....

2 .....

B. Narysuj wzór elektronowy cząsteczki wody i zaznacz wszystkie wiązania wodorowe, jakie może ona tworzyć z cząstkami sąsiednimi.

Wzór :

Zadanie 12. (2 pkt)

Oblicz średnią masę atomową krzemu, występującego w przyrodzie w trzech odmianach izotopowych, różniących się kolejno od siebie masą jądra o 1u. Najlżejszego izotopu jest w przyrodzie najwięcej – 92,23%, kolejnego – 4,67%, a izotopu zawierającego 16 neutronów w jądrze – 3,1%.

Na podstawie: J. Emsley, *Chemia. Przewodnik po pierwiastkach*, PWN 1997

Rozwiązanie:

Odpowiedź:

Zadanie 13. (3 pkt)

Podczas elektrolizy wodnego roztworu CuSO_4 wydzielilo się 12,8 g miedzi. Ile gramów srebra wydzielilby ten sam ładunek elektryczny, gdyby przeplywał przez roztwór zawierający jony Ag^+ ?

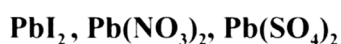
Rozwiązanie:

Odpowiedź:

Zadanie 14. (3 pkt)

Aminokwasy, zawierające w cząsteczce siarkę w postaci grupy $-\text{SH}$ lub $-\text{S}-\text{S}-$, podczas ogrzewania w środowisku silnie zasadowym przekształcają się w kwas pirogronowy, uwalniając siarkę w postaci jonów siarczkowych. Jony siarczkowe reagują z jonami ołowiu(II), dając czarny osad siarczku ołowiu(II), pozwalający na identyfikację aminokwasu.

A. Podkreśl tę z podanych soli ołowiu(II), której roztwór wodny może być użyty do identyfikacji aminokwasu.

B. Zapisz jonowe skrócone równanie reakcji strącenia osadu siarczku.

.....

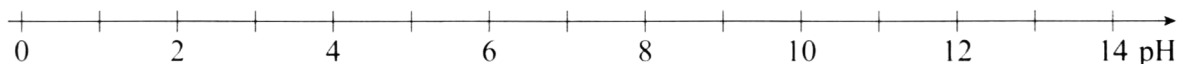
C. Narysuj schematyczny rysunek ilustrujący przebieg doświadczenia identyfikacji aminokwasu.

Rysunek:

Zadanie 15. (2 pkt)

Każdy aminokwas ma swój punkt izoelektryczny, czyli takie charakterystyczne pH jego wodnego roztworu, przy którym występuje w formie jonu wewnętrznego. W roztworach o pH niższym od pH punktu izoelektrycznego aminokwas występuje w formie kationowej, a w roztworach o pH wyższym od pH punktu izoelektrycznego – w formie anionowej. Kwas asparginowy (Asp, kwas 2-aminobutanodiowy) ma punkt izoelektryczny przy $\text{pH} = 2,98$, a cysteina (Cys, kwas 2-amino-3-tiolopropanowy) ma punkt izoelektryczny przy $\text{pH} = 5,02$.

A. Zaznacz na osi liczbowej przedział pH, przy którym w danym roztworze znajduje się mieszanina jonów $[\text{Asp}]^-$ i $[\text{Cys}]^+$.

B. Napisz wzór półstrukturalny kwasu asparginowego w roztworze o $\text{pH} = 2$.

Wzór:

Zadanie 16. (2 pkt)

Aldehyd 3-izopropylomasłowy otrzymano w wyniku utlenienia odpowiedniego alkoholu pierwszorzędowego za pomocą chromianu(VI) potasu.

Napisz wzór półstrukturalny otrzymanego aldehydu (wzór 1), i wzór półstrukturalny drugiego nierozgałęzionego alifatycznego przedstawiciela szeregu homologicznego alkoholi pierwszorzędowych (wzór 2).

Wzór 1.

Wzór 2.

Zadanie 17. (2 pkt)

W laboratorium chemicznym zbadano odczyn wodnych roztworów następujących substancji: kwasu stearynowego, glicyny, kwasu etanowego, fenolu, glukozy, metanu.

Spośród podanych związków wybierz i napisz wzory półstrukturalne wszystkich tych, których wodne roztwory barwią papierek wskaźnikowy na czerwono, oraz określ ich odczyn chemiczny.

Wzory: .....

Odczyn: .....

Zadanie 18. (1 pkt)

Wszystkie aminy barwią alkoholowy roztwór fenoloftaleiny na malinowo.

Podaj, jaki odczyn chemiczny mają aminy i wyjaśnij, z jakim szczegółem budowy cząsteczki amin jest on związany.

Odczyn: .....

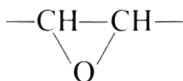
Wyjaśnienie: .....

.....

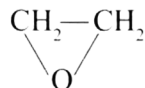
.....

Zadanie 19. (2 pkt)

Epoksydy są związkami zawierającymi w cząsteczce pierścień trójcłonowy (fragment epoksyalkanowy):

Najprostszym epoksyalkanem jest epoksyetan (tlenek etylenu) o wzorze:

Charakterystyczne dla epoksydów są reakcje, w których powstają związki zawierające dwie grupy funkcyjne. Na przykład reakcja epoksyalkanu z wodą w środowisku kwaśnym powoduje powstanie diolu.

Stosując wzory półstrukturalne zapisz równanie opisanej reakcji tak dobierając substraty, aby w jej wyniku otrzymać 1,2-propanodiol. Podaj nazwę substratu organicznego.

Równanie reakcji

Nazwa substratu organicznego .....

Zadanie 20. (5 pkt)

W laboratorium chemicznym przeprowadzono identyfikację nieznanego aldehydu. Do badania użyto 16 cm³ jego 22-procentowego roztworu o gęstości 1,25 g/cm³ oraz odczynnik charakterystyczny w stechiometrycznej ilości. Całość umieszczono w ciepłej łaźni wodnej na kilka minut. Po reakcji, na ściankach próbówki wydzielilo się 21,6 g srebra, a roztwór miał odczyn kwaśny.

Zapisz odpowiednie równanie reakcji chemicznej i, wykonując niezbędne obliczenia, podaj nazwę oraz wzór półstrukturalny badanego aldehydu.

Równanie reakcji:

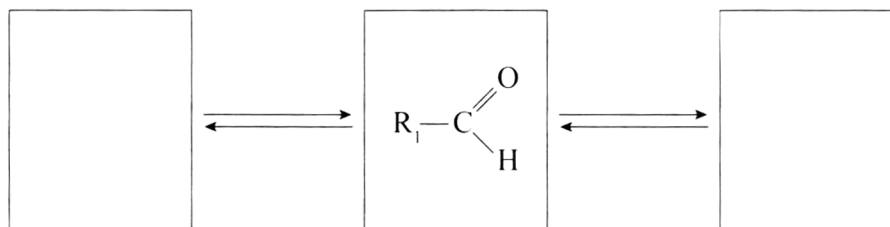
Rozwiązanie:

Nazwa :

Wzór półstrukturalny:

Zadanie 21. (1 pkt)

Określone związki organiczne można otrzymywać w procesach utleniania i redukcji innych związków. Stosując wzory ogólne odpowiednich związków organicznych uzupełnij poniższy schemat; nad i pod strzałką pokazującą kierunek reakcji wpisz [O] dla procesów utleniania oraz [H] dla procesów redukcji.

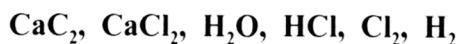
• Informacja do zadań 22.–23.

Aby otrzymać poli(chlorek winylu) (PCV) należy przeprowadzić trzy następujące po sobie przemiany. W tym celu dobrano odpowiednie odczynniki i stworzono odpowiednie warunki niezbędne do przeprowadzenia reakcji.

Zadanie 22. (1 pkt)

Spośród podanych wybierz odpowiednie reagenty, niezbędne do przeprowadzenia reakcji prowadzących do otrzymania PCV.

Wybrane odczynniki .....

Zadanie 23. (2 pkt)

Wpisz do tabeli wzory półstrukturalne i brakujące nazwy systematyczne organicznych produktów przemian, prowadzących do otrzymania PCV.

Wzór substratu 1.	Wzór produktu 1.	Wzór produktu 2.	Wzór produktu 3.
			poli(chlorek winylu)
Nazwa substratu 1.	Nazwa produktu 1.	Nazwa produktu 2.	Nazwa produktu 3.

Zadanie 24. (1 pkt)

Pewien ester o zapachu rumu, w określonych warunkach prowadzenia reakcji ulega rozpadowi na alkohol etylowy i metanian sodu. Podaj wzór półstrukturalny tego estru i typ opisanej reakcji.

Wzór estru:

Typ reakcji: .....

Zadanie 25. (1 pkt)

Cząsteczka benzenu o wzorze C_6H_6 jest cząsteczką o budowie cyklicznej i może być przedstawiona jako struktura z poukładanymi na przemian wiązaniami pojedynczymi i podwójnymi.

Ze względu na taką budowę benzen chętnie (podkreśl wszystkie poprawne określenia):

- a) odbarwia wodę bromową,
- b) przyłącza chlor w obecności FeCl_3 ,
- c) reaguje z mieszaniną nitrującą,
- d) ulega reakcji addycji.

Zadanie 26. (1 pkt)

Dynamit to znany materiał wybuchowy, którego głównym składnikiem jest azotan(V) glicerolu.

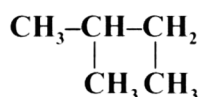
Napisz wzór półstrukturalny azotanu(V) glicerolu i podaj, do jakiej grupy związków organicznych należy.

Wzór:

Grupa związków organicznych: .....

Zadanie 27. (1 pkt)

We wzorze 2-metylobutanu zaznacz numerem 1 te atomy węgla, przy których najszybciej zajdzie reakcja podstawienia wodoru fluorowcem, następnie numerami 2 i 3 atomy w kolejności malejącej szybkości podstawienia (jeśli prawdopodobieństwo podstawienia jest takie samo, użyj tej samej cyfry).

Zadanie 28. (4 pkt)

Toluen w zależności od warunków reakcji może zachowywać się jak węglowodór aromatyczny lub jak alkan.

Napisz dwa równania reakcji toluenu z chlorem i udowodnij, że rodzaj produktu reakcji zależy od warunków jej prowadzenia. Zastosuj wzory półstrukturalne związków organicznych. Podaj nazwy produktów obu reakcji.

.....

.....

Zadanie 29. (1 pkt)

Związek o wzorze: $\text{CH}_3\text{--O--CO--O--CH}_3$ jest estrem. Podaj wzory półstrukturalne związków z których powstał, oraz nazwę systematyczną estru.

Wzór kwasu:	Wzór alkoholu:
Nazwa estru:	

Zadanie 30. (2 pkt)

Narysuj wzór aldoheksozy w projekcji Fishera, oraz narysuj dwa jej diastereoizomery będące jednocześnie swoimi enancjomerami.

